

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Formel Mekanizmaların İşlevi Üzerine Nitel Bir Araştırma

A Qualitative Study On the Functioning of Formal Mechanisms in Combating Violence Against Women

Gamze AKSAN*
Dilan KARAKOÇ**

Öne Çıkanlar:

- Sahada en çok fiziksel ve psikolojik şiddetle karşılaşmaktadır.
- Şiddetle mücadelede inisiyatifin mağdurda olması, mağdurun şiddet uygulayıcısına geri dönmek istemesiyle ortaya çıkan şiddet döngüsü ve tekrar mağduriyetler saha çalışanları için gönüllülüğü ve mesleki motivasyonu zedelemektedir.
- Eğitim ve ekonomik özgürlük şiddetle baş edebilmeyi kolaylaştırmakta aynı zamanda kadınları şiddet döngüsünden uzak tutmaktadır.
- Kadına yönelik şiddetle mücadelede en etkili yöntem elektronik kelepçe ve kadın sığınma evleridir.

Öz: Kadına yönelik şiddet, günümüzde önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Kadınlar özellikle eşleri ve aile üyeleri tarafından birçok şiddet türüne maruz kalmaktadır. Bu noktada devlet ve sivil toplum kuruluşları şiddet mağduru kadınlar için koruyucu hizmetler sunmaktadır. Bu çalışmada ise, kadına şiddetle mücadelede kurumların rolü ve saha çalışanlarının deneyimleri ele alınmıştır. Araştırma; kurumların şiddetle baş etme stratejilerinin, sahada karşılaşılan zorlukların ve şiddet mağduru kadınlara verilen hizmetlerin neler olduğu gibi sorulara odaklanmıştır. Çalışmada, yöntem olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve buradan hareketle yarı yapılandırılmış sorular eşliğinde Konya ili çerçevesinde 15 saha çalışanı ve gönüllüsüyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerden hareketle; şiddet mağdurlarına destek veren katılımcıların kadın alanında çalışmayı sevdiği ancak tüm çabaları sonucunda kadının şiddet döngüsünden kurtulmak istemeyişi mesleki doyumluluklarını olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma verilerine göre; şiddet mağduru kadınlara başta ŞÖNİM ve Kadın Konukevleri olmak üzere yeterli düzeyde koruyucu hizmetlerin verildiği ancak önleyici hizmetlerde eksiklikler olduğu söylenebilir. Bu bağlamda şiddet uygulayıcılarının bilinçlendirilmesi ve şiddet mağduru kadınların ise bu döngüden cesaretle kurtulmaları için ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları noktasında desteklenmeleri gerektiği öne çıkmaktadır Elektronik kelepçe ve kadın sığınma evlerinin şiddetle mücadelede en etkili yöntemler olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele, Kadınların Şiddetle Mücadele Stratejileri, Şiddetle Mücadelede Formel Destekler.

* Doç Dr. Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Konya, gaksan@selcuk.edu.tr. ORCID: 0000-0001-5051-4630

** Uzm. Sosyolog, Konya, dilankrc97mail.com, ORCID: 0000-0002-8103-9788

Bu çalışma Doç. Dr. Gamze Aksan'ın danışmanlığında, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Dilan Karakoç tarafından 2024 yılında yüksek lisans tezi olarak savunulan "Kadına Şiddetle Mücadelede Devlet ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Uygulamalı Bir Araştırma" isimli çalışmanın verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Highlights:

- Physical and psychological violence Are the most commonly encountered forms in the field.
- The initiative in combating violence often lies with the victim. In addition, the cycle of violence that occurs when the victim wants to return to the perpetrator of violence leads to re-victimization. These factors damage volunteerism and professional motivation for field workers.
- Education and economic freedom make it easier to cope with violence and also keep women away from the cycle of violence.
- The most effective method in combating violence against women is electronic bracelets and women's shelters.

Abstract: Violence against women continues to be a significant issue today. Women are particularly exposed to various types of violence, especially from their partners and family members. In this context, both the state and non-governmental organizations provide protective services for women who are victims of violence. This study examines the role of institutions in addressing violence against women and examines the experiences of field workers. The research focuses on questions such as the strategies institutions employ to combat violence, the challenges faced in the field, and the services provided to women victims of violence. A qualitative research method was used in the study, and in-depth interviews were conducted with 15 field workers and volunteers in the province of Konya through semi-structured questions. Based on the data obtained, it was concluded that the participants who provide support to violence victims are deeply committed to working in the women's field; however, despite all their efforts, the unwillingness of women to escape the cycle of violence negatively affects their professional satisfaction. According to the research findings, it was understood that sufficient protective services, primarily through Women's Shelters and Domestic Violence Prevention Centers, are provided to women victims of violence, but there are shortcomings in preventive services. In this regard, it is essential to raise awareness among perpetrators of violence and support women victims of violence in gaining economic independence so that they can bravely break free from this cycle. The most effective method in combating violence against women is electronic clamp and women's shelters.

Keywords: Violence Against Women, Combating Violence Against Women, Women's Strategies for Combating Violence, Formal Support in Combating Violence

Summary:

Violence against women continues to be a significant problem today, and women are subjected to many types of violence, including physical, psychological, sexual and economic violence, especially by their spouses and family members. Many women hide the violence they experience until they are almost helpless due to their social upbringing, traditional norms, fear of separation from their children and various impossibilities, which makes it difficult to base cases completely on statistical data. Although women who are victims of violence see formal support mechanisms as a last resort, the state and non-governmental organizations provide protective services for women at this point. In line with the fight against violence against women, which is an important agenda item both in our country and in many other countries around the world, certain institutions protect victims and try to control perpetrators with deterrent measures and punishments. In this context, there are various shelters, non-governmental organizations, and state institutions to provide support to women who are subjected to physical violence, and efforts to protect women continue to increase every day. This study focuses on understanding the phenomenon of violence against women and the functioning of formal mechanisms through formal experiences. The literature on the subject mostly focuses on the traumas experienced by women who are victims of violence, the problems they encounter and the services they receive. In this study, the aim is to understand the struggle against violence against women through the experiences of expert field workers who support women, which differs from the widespread literature. Therefore, the field research part of this study focuses on violence against women as the functioning of formal mechanisms and the experiences of state and civil society organization employees who fight against this problem. It is aimed to seek answers to questions such as what the strategies of institutions to cope with violence are, the services provided to women who victims of violence

are, the difficulties and limitations encountered in the field. In the study, qualitative research technique was used in order to provide a different perspective on the phenomenon of violence against women and to analyze it in depth. Semi-structured and open-ended interview questions were used to obtain the data of the study. Based on this, in-depth interviews were conducted with 15 civil society volunteers and field workers in state institutions in order to look at the problems of women who are victims of violence from a different perspective within the framework of Konya province. The interviewed participants were asked 14 main questions within the framework of demographic information, experiences in the field, services they provide and professional satisfaction. As a result of the interviews, various data were obtained from the participants' answers and then these data were evaluated using thematic analysis technique.

This research was conducted in two scopes, consisting of data obtained from civil society volunteers and field workers working in state institutions. Based on the data, it was observed that most of the field workers and volunteers were young women with high education levels and were selected to reach women more easily and to progress the studies more easily. The basic data in the study were mostly obtained from the answers given by field workers in formal institutions. It was observed that field workers working in state institutions were more functional and experienced in dealing with cases one-on-one, accompanying the process and finding solutions due to the responsibility of the work done. Volunteers working in the field were active in suggesting formal support methods to the women who reached them and directing them to state institutions, and therefore it was determined that they acted as bridge institutions. According to the field experiences of the participants, the most frequently encountered types of violence are mainly psychological and physical violence. However, in reality, women do not complain unless they encounter physical violence, and when the violence reaches extreme levels and poses a risk, it is among the observation data of the field workers that they seek support.

The majority of field workers who provide support to women victims of violence stated that they were interested in their field of work; however, they stated that some limitations they encountered in reaching their goal due to reasons such as women re-entering, being forced to or wanting to enter the cycle of violence at the end of the day reduced their work efficiency. Based on this, it is possible to say that the initiative's belonging to the victim in combating violence, the cycle of violence that occurs when the victim wants to return to the perpetrator of violence and re-victimizations damage the volunteering and professional motivation of field workers. According to other data obtained from the research, it was determined that adequate protective services are provided to women victims of violence, especially through ŞÖNİM and Women's Shelters, but there are deficiencies in preventive services. Some social stereotypes supporting the profile of those who perpetrate violence against women need to change, potential perpetrators need to be made aware, expert training needs to be provided and studies on this subject need to be increased. In addition, it is among the results of the obtained data that women who are educated and have economic freedom can cope with violence more easily and at least do not return to the cycle of violence, but women who do not have economic freedom somehow return to areas of violence, are afraid of living a life on their own and do not dare. In this context, women who are victims of violence need to be supported in terms of their economic independence in order to courageously escape the cycle they are in. On the other hand, it has been determined that field workers face some risks during home visits, cannot fully reach women due to the lack of professional staff, and there are some points where they are limited such as social patterns and mindsets. When a general evaluation is made, women who are victims of violence are supported and provided services by many institutions and organizations, and thanks to these mechanisms, women can more easily express that they have been subjected to violence and learn how to cope. Although there are some situations that need to be regulated, in general, protective services, which are the main guidance and counseling services provided to women who are victims of violence, are mostly sufficient, but the lack of preventive services has been highlighted in the comments of the participants. It has been determined that the most efficient techniques in protecting women from violence and preventing the continuation of violence is the electronic clamp and women's shelters.

Giriş

Kadına yönelik şiddet, günümüzde hâlâ önemli ve çözülmesi gereken bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Kadınlar, özellikle eşleri ve aile üyeleri tarafından fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet türlerine maruz kalmaktadır. Bu vakaların tam anlamıyla istatistiksel bir veriye dayandırılması zordur çünkü pek çok kadın yaşadıkları şiddeti gizlemekte, yalnızca son çare olarak devlet kurumlarına veya sivil toplum örgütlerine başvurmaktadır. Toplumsal yetiştirilme tarzı, geleneksel normlar, çocuklarından ayrılma korkusu ve çeşitli imkânsızlıklar kadınları içinde bulunduğu durumu saklamaya zorlamakta, çoğu kadın çaresiz kalana dek şiddeti görmezden gelmeye çalışmaktadır. Ne yazık ki, şiddet mağduru olan kadınlar, genellikle destek almayı son seçenek olarak görmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele hem ülkemizde hem de dünya genelinde önemli bir gündem maddesi olarak yer almakta, özellikle fiziksel şiddete uğrayan kadınlar için çeşitli sığınma merkezleri ve kurumlar bulunmaktadır. Bu bağlamda, kurumlar "önleyici" ve "koruyucu" hizmetler sunarak, mağdurları koruma ve şiddet uygulayanları caydırıcı tedbirlerle kontrol altına almaya çalışmaktadır. Özellikle kadınların korunmasına yönelik çalışmalar her geçen gün artarak devam etmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele sürecinde, devletin sunduğu çeşitli hizmetler sosyal faaliyetlerle birlikte yürütülmektedir. Devletin bu konuda aktif bir rol üstlenmesi ve sorumluluk alması hem bireysel hem de toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadır. Kadına yönelik şiddet toplumda gittikçe daha görünür bir sorun olmaya başladıkça bu mücadeleye verilen önem de artmaktadır.

Literatürde kadına yönelik şiddet, geniş kapsamlı olarak ele alınmış bir konudur. Bu bağlamda, şiddetin nedenleri ve sonuçları, kadınların ve kurumların bu sorunla baş etme yolları tartışıldığı görülmektedir. Gerçekleştirilen araştırmalar ise çoğunlukla şiddet mağduru kadınların yaşadıkları travmalar, karşılaştıkları sorunlar ve aldıkları hizmetler üzerinde durmaktadır (bk. Okutan 2007; Açıkgoz 2015; Sabit 2019; Başar 2019; Molina 2020, Ceylan 2024). Bu çalışmada, formel mekanizmaların işleyişi olarak kadına yönelik şiddet ve bu sorunla mücadele eden devlet ve sivil toplum kuruluşlarının çalışanlarının deneyimlerine odaklanmaktadır. Bu çerçevede kurumların şiddetle nasıl mücadele ettiği, sahada karşılaşılan zorluklar ve sınırlılıklar üzerine sorulara yanıt aranması amaçlanmıştır. Çalışmada şiddet mağduru kadınlara destek veren kurumların saha çalışanlarının deneyimlerini ortaya koymak amacıyla yapılmış nitel araştırma verilerine yer verilmiştir. Katılımcılara derinlemesine mülakat yöntemiyle yarı yapılandırılmış sorular sorulmuş ve katılımcıların anlatılarının analizleri sonucunda bulgulara ulaşılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada öncelikle kadına yönelik şiddetin kavramsal ve kuramsal bir çerçevede ele alınması ve yapılan araştırmalar ışığında şiddetin türleri ve kadınların şiddetle baş etme stratejilerinin açıklanması amaçlanmıştır. Ayrıca feminist, sosyolojik ve psikolojik kuramlar incelenmiş, ülkemizde bu alanda çalışan kurum ve kuruluşların şiddetle mücadeledeki rolleri değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci kısımda ise, nitel araştırma prensipleri çerçevesinde araştırma tasarımı ve katılımcıların verdiği bilgiler doğrultusunda analizler gerçekleştirilerek veriler yorumlanmıştır.

Şiddet Kavramı ve Kadına Yönelik Şiddet

Şiddet kelimesi, Arapça kökenli olup “güç” ve “sertlik” gibi anlamlar taşımaktadır. Ancak, şiddet kavramının olumsuz anlamda kullanılmasının kökeni daha çok Almanca ve İngilizce dillerine dayanmaktadır; Latince kökenli bir kelime olarak “zarar verme”, “ihlal etme” gibi anlamlara sahiptir (Sunguray 2018). Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ise şiddeti, fiziksel ya da duygusal gücün, birey veya gruplara zarar verme amacıyla kasıtlı olarak kullanılması olarak tanımlar (WHO, 2002).

Literatürde şiddet olgusunu açıklayan yaklaşımlar şiddet olgusunun psikolojik ve sosyolojik boyutlarını göstermektedir. Psikanalitik kuramın öncüsü Sigmund Freud, şiddetin doğuştan gelen yıkıcı dürtülerden kaynaklandığını savunmuştur. Freud'a göre, bireylerin şiddet eğilimleri toplumsal onay almayan dürtülerden oluşur ve bu dürtülerin kontrolü oldukça zordur (Nancy, 2014). Araştırmalar, suçun genetik temellerle ilişkili olduğunu ve birden fazla genin suça yönelimi artırabileceğini göstermektedir (Dolu 2010). Ancak, şiddetin kazanılmış bir davranış olduğunu savunan yaklaşımlar da vardır. Sevgi ve saygının eksik olduğu bir ortamda büyüyen bireylerin olumsuz bir benlik geliştirdiğini ve toplumsal normların dışına çıkma eğiliminde olduğunu belirten yaklaşımlar bu durumla ilişkilendirilir (Nye 1998). Davranışçı psikologlar ise şiddetin öğrenilen bir davranış olduğunu savunur. Bu bakış açısına göre saldırganlık çevresel etkilerle öğrenilen bir davranıştır ve bu davranışlar çevre tarafından desteklenip teşvik edildiğinde alışkanlık hâline gelir (Fromm 2011; Eron 1987; Nye 1998).

Sosyolojik açıdan şiddet; bu olgunun tarihselliğini, toplumsal inşasını, analitik bir başlangıç noktası olarak alır. Şiddetin belirgin görüntüsü toplumsal (ve politik) örgütlenmenin tarihsel biçimlerinden ayrı var olmaz, gerçekte her zaman toplumsal çerçevelere gömülmüştür. Sosyolojik açıdan şiddetin algılanışı ve toplumsal ifadesi, her zaman toplumsal anlamların ve toplumsal eylemin meşru kontrol biçimlerinin doğuşuyla ilişkili olarak görülmelidir. Bu bakış açısından, toplumlar her zaman "şiddetle" sürdürdükleri özel ve tarihsel olarak rastlantısal ilişkiyle karakterize edilir (Hartmann 2017, 4). Diğer taraftan şiddeti anlamının kilit noktalarından birisi, her şeyden önce bir toplumda var olan grupların yapısı ve onların duygusal bağlarını yansıtan ahlakları olarak görülmektedir. Ahlaki sınırlar bazı kişileri ahlaki yükümlülük sınırlarının ötesine taşıyabilir, ancak şiddeti sadece ahlaki olarak kayıtsız değil, ahlaki olarak motive edici kılan çatışmaları da organize edebilir. Buna ek olarak, tabakalaşmanın içsel sınırları göz önünde bulundurulduğunda, ahlaki taleplerin ve bunlara karşılık gelen şiddet biçimlerinin, aynı zamanda egemenlik veya özgürlük uğruna içsel mücadelede de var olduğu ifade edilebilir (Collins, 1974, 419). Dolayısıyla şiddet bireysel güdülerden toplumsal yapı, ilişki ve etkileşim alanlarına uzanan çok boyutlu bir kavramdır.

Kadına yönelik şiddet ise kadının varlığına yönelik olarak gerçekleştirilen, çoğunlukla psikolojik ve fiziksel boyutta ortaya çıkan bir güç kullanımıdır. Gerçekte bu şiddet türünün literatüre geçmesinin asıl nedeni şiddetin mağdurunun çoğunlukla kadın olmasıdır. Kadınlar, din, dil, köken ya da statü fark etmeksizin şiddetin farklı biçimlerine maruz kalabilmektedir (Kendirli 2023). Türkiye’de yapılan araştırmalar, kadına yönelik aile içi şiddetin yaygın olduğunu ortaya koymuş, özellikle kocalar, eski eşler ya da yakın ilişki içinde olunan kişiler tarafından uygulandığını göstermiştir (TBMM Genel Kurulu, 1997). Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) raporunda; 2005-2018 yıllarını kapsayan 161 ülkeden alınan verilerde, 735 milyon kadının, hayatlarında en az bir kere şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir (Doğan ve Kahraman 2023, 71). Dünya Sağlık Örgütü’nün verilerine göre, dünya genelinde kadınların %35,1’i fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmakta; bu oran Türkiye’de de benzer sonuçlar göstermektedir. 2008 ve 2014 yıllarında yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması” sonuçları, kadınların yaşamları boyunca eşleri ya da eski eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalma oranlarının 2008’de %39,2 iken, 2014’te %35 oranında olduğunu göstermiştir. Ayrıca, duygusal istismar %44 oranında tespit edilirken kırsalda yaşama ve düşük eğitim düzeyi kadınları daha dezavantajlı hâle getirmektedir (Kendirli 2023).

Kadınların büyük bir kısmı, yaşadıkları şiddeti gizlemekte, bu durum şiddet vakalarının tam olarak kaydedilememesine neden olmaktadır (Aktaş 2006). Nitekim farklı biçimlerde ortaya çıkarsa da kadına yönelik şiddetin her türü olumsuz sonuçlar doğurur. Bu nedenle, herhangi bir şiddet

türünün diğerinden daha az zararlı olduğunu söylemek mümkün değildir. Yapılan çalışmalarda yaygın şiddet türleri fiziksel, cinsel, psikolojik-duygusal-sözel, ekonomik olarak ifade edilmiştir. Burada her bir kavram birer şiddet biçimi olarak şiddetin verdiği zararı da göstermektedir. İlk olarak fiziksel şiddet, bir kişinin başka bir kişiye fiziksel güç kullanarak zarar vermesi anlamına gelir ve kadınlara yönelik şiddet türleri arasında en yaygın olanıdır (Atman, 2003). Toplum tarafından kabul edilmeyen ve ciddi sonuçlar doğuran fiziksel şiddet; tekme atma, tokatlama, saç çekme, dövme, kesici aletlerle yaralama, silahla saldırı, yakma gibi davranışlar olarak ortaya çıkar. Bu tür şiddet, kadının ölümüne yol açabilen yüksek riskli bir eylemdir (Kamer 2015; Altınay ve Arat 2008). Fiziksel şiddet genellikle tek başına gerçekleşmez; çoğu zaman duygusal, cinsel veya sözel şiddetle bir arada uygulanır. Diğer bir tür olan cinsel şiddet, bir kişinin rızası olmadan cinsel ilişkiye zorlanması olarak tanımlanır ve bu tür şiddet, zorlayıcı tutumlarla gerçekleştirilir (Kılıç 2009, 50-57). Kadına yönelik cinsel şiddet, en ağır şiddet biçimlerinden biridir ve hem fiziksel hem de psikolojik açıdan yıkıcı etkiler doğurur. Eşler arasında bile, rıza dışı cinsel ilişkiye zorlanma durumu tecavüz olarak kabul edilir. Ayrıca, ensest ilişki, zorla evlendirme, zorla doğum yapma veya kürtaj gibi olaylar da cinsel şiddet örnekleri arasında yer alır. Cinsel taciz, cinsel organlara zarar verme ve aşağılayıcı sözler de bu kategoriye girer (Karataş vd. F2008, 34). Cinsel şiddetin sonuçları arasında kadınlarda yaralanmalar, kronik ağrılar, depresyon, madde bağımlılığı gibi ciddi sağlık sorunları, ayrıca, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen gebelikler ve enfeksiyonlar gibi olumsuz sonuçlar da sıklıkla görülmektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalar, evli kadınların %15,1’inin cinsel şiddete maruz kaldığını göstermektedir (Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet, Ankara, 2009). Toplumda cinselliğin mahrem bir konu olarak görülmesi sebebiyle, cinsel şiddet genellikle gizlenmekte ve bu nedenle istatistiklere yansıyan oranlardan daha fazla olma ihtimali bulunmaktadır. Psikolojik şiddet türü genellikle duygusal ve sözlü şiddetle birlikte görülmekte ve küfür, hakaret, tehdit, aşağılama gibi davranışlarla kendini göstermektedir. Psikolojik şiddet, fiziksel şiddet gibi görünür izler bırakmasa da kadının kimliğini ve özgüvenini zedeleyerek uzun vadede daha kalıcı etkiler bırakabilir (İlkkaracan ve Gülçür 1996; Polat 2001). Ekonomik şiddet ise kadının çalışmasını engellemek, gelirene el koymak veya maddi kaynaklarını kontrol etmek gibi davranışlarla kendini gösterir (Erdem 2007, 46). Ataerkil yapının hâkim olduğu topluluklarda, kadının ekonomik özgürlüğü elde etmesi, çoğu zaman geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine bir tehdit olarak algılanır. Kadın, ekonomik anlamda bağımsızlık kazandıkça, ataerkil düzenin temel dinamiklerine karşı çıkmış olur. Bu durum şiddeti körükleyebilmektedir.

Kadına yönelik şiddetin analizinde kuramsal yaklaşımların katkıları büyüktür. Burada başlıca kuramsal yaklaşımlar olarak feminist kuram, sosyolojik kuram ve psikolojik kuram öne çıkmaktadır. Bu yaklaşımlar, şiddetin nedenlerini anlamak için farklı perspektifler sunmaktadır. Bu yaklaşım içerisinde sosyal hareket motivasyonu olarak da gün geçtikçe yaygınlık kazanan feminist kuram, modern dünyanın yapısının bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Genel olarak bu düşünce, eşit haklar talep eden kadınların, toplumsal sistemdeki eşitsizliklere karşı direnişlerini vurgular (Akyılmaz 2015, 4-6). Buna bağlı olarak feminist kuramın üç temel unsur üzerine inşa edildiği görülmektedir. Bunlar “eşit haklar: kadınların erkeklerle eşit fırsatlara sahip olma hakkı; ezilmişlik: farklı etnik ve dini kökenlere sahip kadınların sistematik olarak ezilmesi ve bu duruma karşı direniş geliştirmeleri ve farklılık: cinsiyetler arasındaki farkların ve bu farklılıkların toplumsal yapılar üzerindeki etkilerinin incelenmesi” (Aktaş 2013; Akyılmaz 2015, 2-5) şeklinde ifade edilebilir. Sosyolojik kuram ise, şiddeti sosyal öğrenme kuramı çerçevesinde ele alır. Bandura’nın sosyal öğrenme kuramına göre, bireyler toplumda gözlem yoluyla davranışlarını şekillendirir. Bu süreçte, edimsel koşullanma, model alma ve taklit etme aşamaları devreye girer (Dökmen 2009, 34). Sosyolojik kurama göre, aile içindeki şiddet normalleşir ve çocuklar bu

durumu öğrenerek sosyal hayatlarına taşırlar (Bilican Gökkaya ve Ayan 2017, Erçetin ve Altunhan 2020, 77-78). Psikolojik kuram, kadına yönelik şiddeti iki ana teori üzerinden açıklar: Bilişsel çelişki teorisi ve saldırganlık teorisi. Bilişsel çelişki teorisi şiddete maruz kalan kadınların, sürekli olarak şiddet ortamında yaşadıkları için bu durumu normalleştirmeye başladıkları fikrine dayanır (Temiz 2008, 32). Saldırganlık teorisinde ise şiddetin öğrenilen bir davranış biçimi olması üzerinden saldırganlığın aile içindeki şiddete maruz kalan çocuklarda içselleşmesi ve buna bağlı saldırgan davranışlar geliştirebilmeleri odak noktasıdır. Bu süreçte, erkek çocuklar için babalar rol model olarak şiddet eylemlerinin taklit yoluyla öğrenilmesinin yolunu açar. Kadına yönelik şiddeti anlamak için bu kuramsal yaklaşımlar, sosyolojik dinamikler, psikolojik etkenler ve feminist bakış açılarını bir araya getirerek daha kapsamlı bir çerçeveye sunmaktadır.

Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri ve Şiddetle Mücadelede Kadınların Stratejileri

Kadına yönelik şiddet, tarihsel bir olgu olarak geçmişten günümüze kadar devam eden ve kültürel kodlarla nesilden nesile aktarılan bir sorundur. Arkeolojik ve antropolojik araştırmalar, savaş dönemleri dışında bile kadın kemiklerinde tahribat izlerine rastlandığını göstererek, kadına yönelik şiddetin tarihteki varlığını kanıtlamaktadır (Köse ve Beşer, 2007, 47-48). Günümüzde ise kadınların kamusal hayata daha aktif katılımlarıyla, bu sorun daha görünür ve önemli bir hâle gelmiştir.

Kadına yönelik şiddetin ortaya çıkmasını kolaylaştıran çeşitli toplumsal ve bireysel dinamikler vardır. Bunlar arasında toplumun şiddeti normalleştirilmesi, çocuklukta öğrenilen şiddet davranışları, akıl sağlığı sorunları, öfke kontrolsüzlüğü, madde bağımlılığı ve stres gibi faktörler yer almaktadır. Tüm bunlar şiddetin kökeninde yatan biyolojik ve psikolojik nedenler, kültürel nedenler ve ekonomik unsurların birleşimidir. Kültürel nedenler şiddetin öğrenilen bir kazanım olması, şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında aile ve içinde yaşanılan kültürün etkisi gibi dinamiklere dikkat çekerek şiddetin kaynağı olarak gösterilmektedir. Kişinin başkasına şiddet eylemlerinde bulunması genel olarak erken çocukluk ve ergenlik süreçlerinde, bununla birlikte yine bireyin aile ve yaşam biçimlerinde şiddete maruz kalması, şiddete başvurmasına neden olan etkenler arasında yer almaktadır. Şiddetin kültür ile ilişkisinde ortaya çıkan dinamikler, şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılması, iletişimsizlik, etkileşim kurulması sırasında yeteri kadar başarılı olunamaması, fikir ve düşüncelerin şiddeti tetikleme, yanlış ifade kullanımları, namus kavramları ve buna ilişkin ataerkil kodlar gibi nedenler kültürel nedenler arasında gösterilmektedir (Gökkaya ve Ayan 2013, 48). Diğer taraftan eşler arasında hâkimiyetin kurulma isteği, toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ayrımcılık ve ataerkil aile yapıları gibi faktörlerin belirlediği algılar ve tutumlar, şiddetin ortaya çıkmasına neden olan kültürel nedenlerden en bariz olanlarıdır.

Şiddetin ortaya çıkmasında etkili olduğundan bahsedebileceğimiz ekonomik dinamikler iktisadi konulara dayanan durumları kapsar. Ekonomik şiddet, kadının gelir, gider ve harcamalarının kontrol altına alınmasıyla kendini gösterir. Erkek, kadını maddi anlamda cezalandırıcı davranışlarla baskı altına alabilir, kadının maddi kaynaklara erişimini engelleyebilir ve çalışmasını zorlaştırabilir. Ataerkil toplum yapısında kadının çalışması istenmez, zira maddi bağımsızlık kazandığında güçleneceği düşünülür. Bu da kadının evde daha itaatkâr bir rol üstlenmesi için tahakküm altına alınmasını hedefler (Akkaş ve Uyanık 2016, 33-34). Ekonomik şiddete maruz kalan kadınlar genellikle toplumda ekonomik olarak geri planda bırakılmış bireylerdir.

Şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında genel olarak stres ile başa çıkamama, yeteri kadar kaynakların sağlanamaması, şiddetin onaylanması, cinsiyet kimlikleri, itaatkâr olunmaması,

kadınların incinebilir ve narin bir vücuda sahip olmaları gibi nedenler sonucunda şiddet gerçekleştiğinde oldukça olumsuz durumları da beraberinde getirmektedir. Toplumsal hayatın yapısını ve işleyişini bozan şiddet, kadınların sağlığını tehdit edebilir ve dengelerini sarsabilir, uzun vadede kalıcı sağlık problemlerine neden olabilir. Bu durum, kadınların yaşadıkları ruhsal sıkıntıları da derinleştirir (Saatçi 2002,63). Şiddetin ortaya çıkarttığı sonuçlar fiziksel, ruhsal ve üreme organları üzerinde etkiler olarak üç ana grupta değerlendirilmektedir. Şiddet sonucu kadınlarda diş, burun, kafa, kol kırıkları, kas yırtılmaları, yanıklar ve bilinç kaybı gibi ciddi fiziksel hasarlar (Akyürek 1998), cinsel yolla bulaşan hastalıklar, sindirim bozuklukları, yeme problemleri, iltihap ve üreme sağlığı sorunları görülmektedir. Bu kadınların fiziksel fonksiyonlarının azaldığı ve şiddet görmeyen kadınlara kıyasla daha fazla yatağa bağımlı oldukları gözlemlenmiştir (Kadın Çalışmaları Dergisi 2007). Ayrıca şiddete maruz kalan kadınların büyük çoğunluğu psikolojik olarak bir dizi sorun yaşamakta; depresyon, stres, intihar düşünceleri, madde ve alkol kullanımı gibi problemler şiddet mağduru kadınlarda yaygın olarak görülmektedir. Özellikle cinsel şiddete maruz kalan kadınlarda, depresyon, anksiyete ve somatik şikâyetler öne çıkmaktadır (Akyürek 1998). Ortaya çıkan bu sağlıksız durum diğer aile üyelerine, özellikle çocuklara yansır. Kadınlar yaşadıkları olumsuzluklar nedeniyle öfkelenmekte ve öfke davranışlarını çocuklarına yöneltebilmektedir. Aile içinde bu tür bir ortam, çocuklar için risk faktörü oluşturur (Kardam ve Yüksel 2010,74, Altunsu Sönmez 2019, 129).

Şiddet ile karşılaştıklarında kadınların uyguladıkları mücadele stratejileri, her kadında farklılık göstermekte ve genellikle kadının eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik düzeyi ve aile yapısı gibi faktörlere bağlı olarak değişmektedir. Araştırmalar, bazı kadınların şiddete karşılık verdiğini, bazılarının ise aile ve toplum baskısı nedeniyle sessiz kaldığını göstermektedir. Bu bağlamda kadınlar, eğitimlerini sürdürme veya ekonomik özgürlüklerini elde etme taleplerinde bulunarak kendilerini şiddetten kurtarma yollarını aramaktadır. Bu stratejiler genel olarak “şiddet göstermek ve şiddete sessiz kalmak”, “eğitim”, “ekonomik bağımsızlık” şeklinde ele alınabilir (Karaman ve Doğan 2023, 55). Şiddet gören kadınlara dair sosyal gelişmeler, kadınların şiddeti saklamamalarına ve kendilerini savunmalarına neden olmuştur. Kadınlar, ya şiddete karşı daha saldırgan bir tutum sergileyerek tepki göstermekte ya da mücadeleyi bırakma tavrı sergileyebilmektedir. Diğer taraftan eğitimdeki farklılıklar, kadınlarda önemli değişimlere yol açmaktadır. Eğitimle birlikte kadınlar, yaşam kalitesini artırma motivasyonu ile kendilerini geliştirme arzusuna girmektedirler. Şiddet mağduru olan kadınlar, yaşadıkları olumsuz durum nedeniyle bir aydınlanma yaşayarak eğitim almaya önem vermekte ve bu sayede şiddetin azaltılacağını düşünebilmektedir (Kocacık 2001,61,63). Şiddete maruz kalan kadınlar, kendilerini sosyal ve ekonomik alanda var edemedikleri için şiddete uğradıklarını düşünebilir. Ekonomik bağımsızlık, kadınların şiddete maruz kalmamaları için önemli bir strateji olarak görülmektedir. Bu nedenle kadınların, eğitimle birlikte ekonomik bağımsızlıklarını elde etmek için sürüp giden mücadelelerinin bulunduğu söylenebilir (Karaman ve Doğan 2023,79).

Tüm bunların yanı sıra kadına yönelik şiddetle mücadelede daha kolektif ve formel yolların deneyimlenmesi söz konusudur. Kadına yönelik şiddet ile kadınların kamusal hayatta mücadele yolları Türkiye açısından değerlendirildiğinde 80’li yılları akla getirmektedir. Kadına yönelik şiddet, Türkiye’de 1980’li yılların sonlarından itibaren bir sorun olarak ele alınmaya başlanmış, durum daha açık dile getirilerek bu dönem sonrasında toplumsal farkındalık artmıştır. Kadınların, boşanma konusunda güç elde ettiği, çeşitli sığınma merkezleri ve yasal haklar sayesinde hayatlarını sürdürebileceklerinin anlaşılması ile sürecin devam ettiği görülmektedir (Aksan 2013, 190). Kadın odaklı sosyal hareketlerin, özelde de sivil toplum kuruluşlarının konuyla ilgili tepkisinin başlangıcı, kadının gerçekleştirdiği boşanma talebinin “kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmemek gerekir” şeklindeki hâkim sözleri ile reddedilmesi ile

ilişkilendirilmektedir. Bu durum kadın hakları konusunda eylemlerin başlamasına zemin hazırlamış, Türkiye’de “Dayağa Karşı Kadın Dayanışması” gibi feminist eylemler, bu dönemde öne çıkmıştır (Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2013).

Kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla çeşitli yasalar ve uygulamalar geliştirilmiş, kadın konukevleri, kadın hakları komisyonları ve şiddete maruz kalanlar için destek hatları oluşturulmuştur. Konu ile ilgili bilimsel çalışmaların artması ise resmin daha net görülmesine zemin sağlayarak koruyucu ve önleyici uygulamaların yolu açılmıştır. Örneğin Türkiye’de 5385 kadın katılımcıyla yapılan araştırmada, kadınların %32,5’inin eşleri tarafından şiddete maruz kaldığı saptanmıştır (Vatandaş, 2003, 103). Arat ve Altınay (2007) tarafından yapılan bir çalışmada ise, katılan kadınların %84’ü "haklı dayak yoktur" ifadesini desteklemiştir. Ege Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Kliniği’nde yapılan bir araştırmada, kadınların %62’sinin eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Vahip ve Doğanavargil, 2006, 39). Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu’nun verilerine göre, her 100 aileden %34’ünün fiziksel şiddete maruz kaldığı, %53’ünün ise sözel şiddet yaşadığı belirtilmektedir (Yetim ve Şahin, 2008, 28-29). 2002-2009 yılları arasında kadın cinayetlerinde %1400 oranında bir artış gözlemlenmiştir. Bu gibi araştırmalar ve istatistiki veriler şiddetle daha fazla formel mücadele yollarını zorlamıştır.

Günümüzde kadına yönelik şiddet hem yasal hem de siyasi düzlemde etkisini göstermeye devam etmektedir. Yasal olarak tanımlanmış ve karşısında bir dizi cezalandırıcı mekanizma devreye girmiştir. Ancak bu mekanizmaların uygulanma sürecinde toplum içerisinde etkinlik göstermediği gibi, toplum içinde de kadına karşı şiddet hâlâ çarpıcı biçimde görünürdür. Bu durum, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin temel göstergelerinden birisi olmasının yanı sıra artan vakaların nedenlerinin çok boyutlu olarak analizi, örneğin bağımlılık gibi şiddeti körükleyen dinamiklerin araştırılması önemli bir gereklilik hâline gelmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Devlet ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Bu çalışmanın temel odağı şiddeti önlemede formel mekanizmaların işleyişine dair saha çalışanlarının deneyimlerini içeren anlatılardan elde edilen bulgular ile şiddeti önlemede formel mekanizmaların işleyişini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda şiddetle mücadelede devlet ve sivil toplum kuruluşlarının yeri, çalışmanın amacı bakımından önem kazanmaktadır. Kadına yönelik şiddet günümüzde artan vakalar nedeniyle de toplumda oldukça önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir. Bu sorunun ortadan kaldırılması amacıyla hem devlet hem de sivil toplum kuruluşları çeşitli faaliyetler yürüttüğü bilinmektedir. Konuya dair yasal prosedürler, mevzuat ve uygulamalara dair sınırları belirli keskin çerçeveler var olsa da ne yazık ki şiddet olayları ve medyadaki görünüşleri niteliksel ve niceliksel yönleriyle rahatsızlık verici boyutlara ulaşmıştır. Çalışmanın bu kısmında kadına yönelik şiddetle mücadele eden formel kurumlar ve işleyişleri, araştırmada elde edilen saha verilerinin daha doğru bir zeminden anlaşılabilmesi açısından ana hatlarıyla ele alınacaktır.

Türkiye’de 80’li yıllar sonrasında daha somut olarak ilgi konusu haline gelen kadına yönelik şiddetle mücadele 1990’ların sonlarına kadar uzanarak, özellikle sivil toplum kuruluşlarının öncülüğünde başlamıştır. 2000’li yıllarda ise kamu kurumları ve iş birlikleri daha fazla ön plana çıkarak sivil toplum kuruluşlarının belediyeler ve valiliklerle iş birliği yapması, kamu kurumlarının kadına yönelik şiddetle mücadele etmeye başlamasını sağlamıştır. İçişleri Bakanlığı, 2006 yılında “Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesinde Polisin Rolü” isimli bir yönetmelik imzalayarak, kolluk kuvvetlerine yönelik eğitim programları düzenlemiştir (Polis Akademisi Başkanlığı 2018). Ayrıca, Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü ve Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü arasında yapılan iş birlikleri, sağlık personeline şiddetle mücadelede gerekli eğitimleri sağlamayı hedeflemiştir. 2009 yılında, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi tarafından imzalanan

“Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Yargı Mensuplarının Rolü Projesi Protokolü” ile yargı mensuplarının da bu mücadelede etkin rol alması sağlanmıştır. 2011’de kurulan Aile İçi Şiddet Bürosu, şiddet mağdurlarına özel hizmet vermeye başlamıştır. 2012’de Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde "Aile İçi Şiddetle Mücadele" birimi açılmış ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yasalar çerçevesinde çalışmalar yürütülmüştür (Dalkılıç 2021,75-78).

Yasal düzenlemeler ve protokoller açısından değerlendirildiğinde Türkiye, kadına yönelik şiddetle mücadelede dinamik bir yolun izlendiği, çeşitli yasalar ve yaptırımların gündeme geldiği görülmektedir. Bunlar arasında en önemli uygulamalardan biri 2012 yılında yürürlüğe giren 6284 sayılı kanun olurken bu kanuni düzenleme “Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezleri”nin kurulmasını sağlamıştır. Bu merkezler, Türkiye genelinde kadınlara yönelik koruma hizmetleri sunmayı amaçlamaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, bu merkezlerin iletişim bilgilerini kamuoyuyla paylaşarak ulaşılabilirliği sağlamaya çalışmıştır. Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, şiddetin önlenmesi ve kadınların ekonomik olarak güçlenmesi amacıyla “Ulusal Eylem Planı” hazırlamıştır. 2016-2020 yıllarını kapsayan bu eylem planı, şiddete maruz kalan kadınların korunması ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması üzerine hedefler belirlemiştir. Planın amacı, toplumsal dönüşümler gerçekleştirerek kadınların güçlenmesini sağlamak ve şiddet mağdurlarına destek sunmaktır (Dalkılıç 2021, 75-78).

Devlet kurumlarının faaliyetleri değerlendirildiğinde, kadına yönelik şiddetle mücadele eden bu kurumlar, kadınların korunması için sosyal faaliyetler yürütmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İl ve İlçe Müdürlükleri, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM), sığınaklar, Alo 183 gibi destek ve ihbar hatları, sağlık kuruluşları, adli kurumlar, valilikler ve yerel yönetimler bu süreçte görev almakta ve çeşitli hizmetler sunmaktadır. Devletin bu konudaki sorumlulukları, kadınların haklarının korunmasına yönelik yasa yaptırım ve sosyal uygulamaları içermesi sebebiyle kadına yönelik şiddetle mücadelede bu kurumlarının rolü tartışılmaz öneme sahiptir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, kadına yönelik şiddetle mücadelede kritik bir rol oynamaktadır. İlgili bakanlık, toplumda bütünlüğü sağlama, aile huzurunu koruma ve yardıma muhtaç olan kadınlar ile çocuklara çeşitli hizmetler sunma misyonunu üstlenmektedir. Bu kapsamda, kadınlara yönelik şiddeti önlemek amacıyla bir dizi mevzuat geliştirilmiştir. Bunlar; “şiddet, taciz ve istismar gibi her türlü olumsuz davranışın önlenmesine yönelik projeler ve kampanyalar düzenlemek, konferanslar, toplantılar ve seminerler aracılığıyla farkındalık yaratmak ve koruyucu, rehabilite edici sosyal hizmet faaliyetleri sunmak ve kadın konukevleri ve ilk kabul merkezlerini yönetmek” olarak ifade edilebilir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, il ve ilçe müdürlükleri ile iş birliği içinde çalışarak şiddet gören kadınlara ücretsiz danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmaktadır. Bu bağlamda, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri (ŞÖNİM) aracılığıyla şiddet mağdurlarının ihtiyaçları karşılanmaktadır. Bu merkezler, kadınların ve diğer şiddet mağdurlarının güvenliğini sağlamak için çeşitli hizmetler sunmaktadır. ŞÖNİM’ in ana işlevleri arasında şunlar yer almaktadır:

Farkındalık Yaratma: ŞÖNİM, toplumda şiddet konusunda farkındalık oluşturmak amacıyla eğitim programları, seminerler ve etkinlikler düzenlemektedir. Bu faaliyetler, bireylerin şiddetin çeşitli türleri ve etkileri hakkında bilinçlenmelerine yardımcı olmaktadır.

Destek Hizmetleri: ŞÖNİM, şiddete maruz kalan bireylere psikolojik, hukuki ve sosyal destek sunmaktadır. Mağdurlar, bu merkezlerde uzman personelden ücretsiz danışmanlık alarak, yaşadıkları zorluklarla başa çıkma konusunda rehberlik edilmektedir.

Acil Müdahale: ŞÖNİM, 7/24 hizmet vererek, şiddet mağdurlarının acil durumlarda hızlı bir

şekilde yardım alabilmelerini sağlamaktadır. Bu durum, şiddetin ne zaman ve nasıl ortaya çıkacağına belirsiz olması nedeniyle, hizmetlerin sürekli olarak hazır bulundurulmasını gerektirmektedir.

Kurumsal İşbirliği: ŞÖNİM, diğer kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerle iş birliği yaparak, çok disiplinli bir yaklaşım sergilemektedir. Bu işbirliği, şiddetle mücadelede daha etkili ve kapsamlı hizmetlerin sunulmasına olanak tanımaktadır (Kandemir, 2020; Altıparmak, 2015).

ŞÖNİM, yalnızca şiddet sonrası hizmet talep edilen bir kurum değil, aynı zamanda şiddetin önlenmesine yönelik proaktif tedbirler geliştiren bir merkez olarak değerlendirilmektedir. Bu merkezler, şiddetin kök nedenlerini anlamak ve çözüm yolları geliştirmek amacıyla çeşitli araştırmalar ve projeler yürütmektedir.

Kadın konukevleri ise, fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik veya sözlü istismara maruz kalan kadınların ve varsa çocuklarının, şiddetten korunması, sorunlarının çözülmesi ve güçlendirilmesi amacıyla geçici süreyle barındırıldıkları sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Bu kuruluşların sağladığı hizmetlerde öne çıkan başlıkların bazıları şunlardır (Tekdere ve Polat, 2022):

Kadınların Beyanı: Kadın konukevlerinde, kadınların beyanları esas alınmakta ve herhangi bir delil sunmalarına gerek yoktur.

İnsan Hakları: Konukevlerinde, insan haklarına saygı gösterilmekte ve toplumda cinsiyet eşitliği ilkesine uygun bir hizmet anlayışı benimsenmektedir.

Destek Hizmetleri: Kadınlara psikolojik, hukuki ve sosyal destek sunulmakta; ayrıca eğitim ve rehabilitasyon olanakları sağlanmaktadır.

Gizlilik ve Güvenlik: Kadın konukevlerinde gizlilik esas alınmakta ve tüm hizmetler güvenli bir ortamda sunulmaktadır.

Kadın konukevlerinin kontenjanı genellikle yirmi ile kırk kişi arasında değişmektedir. Ayrıca, kadınların kalma süresi altı ayı kapsamakta ve gerektiğinde uzatılabilmektedir (KSGM, 2016). Kadına yönelik şiddetle mücadelede önemli bir diğer araç da “Alo 183 Sosyal Destek Hattı”dır. Bu hat, şiddet mağduru kadınların ve tanıkların 7/24 ücretsiz olarak ulaşabileceği bir hizmet sunmaktadır. Aramalar gizli tutulmakta ve hızlı bir şekilde gerekli yardım sağlanmaktadır (AÇEV, 2020). Bu hat, sadece şiddet mağdurlarına değil, aynı zamanda şiddete tanıklık eden bireyler için de destekler içerir. Bu kuruluşlar, şiddet mağduru kadınların sosyal, psikolojik ve ekonomik güçlenmelerine yardımcı olmakta ve topluma yeniden kazandırılmalarında önemli rol oynamaktadır (KSGM, 2012; KADEM, 2014).

Türkiye’de kadına yönelik şiddet, kadın hakları mücadelesinin önemli bir parçası olarak özellikle son yıllarda daha fazla gündeme gelmiştir. Bu konuda çeşitli sivil toplum kuruluşları, dernekler ve vakıflar, farkındalık yaratma ve mağdurlara destek olma amacıyla kurumsal yapılar hâlinde etkin faaliyetler yürütmeye başlamıştır. Dernekler, Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Federasyonu, İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği, Ankara Kadın Dernekleri Federasyonu ve İzmir Kadın Kuruluşları Birliği gibi örgütlerle iş birliği yaparak kadına yönelik şiddete karşı mücadele etmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede öne çıkan sivil toplum kuruluşları içerisinde Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı görünürlük, etkinlik ve uygulama açısından önemli bir yere sahiptir. Türk Kadınlar Birliği, Kadın Hakları Koruma Derneği, Cumhuriyet Kadınları Derneği ve Türk Hukukçu Derneği, Kadın ve Demokrasi Derneği gibi diğer örgütler, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadele eden ve toplumsal farkındalığı destekleyen

kuruluşlardır. Bu kuruluşların temel amacı, şiddete maruz kalan kadınların hayatını güvence altına almak, hukuki ve psikolojik destek sağlamak ve kadınların daha güvenli ve bağımsız bir yaşam sürdürebilmelerine yardımcı olmaktır. Bu doğrultuda, büyükşehirlerde gönüllü avukatlar tarafından hukuki danışmanlık sağlanmakta, aile mahkemelerinde kadınların haklarının savunulması için çalışmalar yapılmaktadır. Sivil toplum kuruluşları, kadına yönelik şiddetin önlenmesi için yalnızca farkındalık yaratmakla kalmayıp, hukuki danışmanlık, psikolojik destek ve mesleki eğitim gibi konularda da kadınlara yardımcı olmaktadır. Kaynak sıkıntısı yaşadığında belediyelerden ve valiliklerden destek talep edebilmekte ve zaman zaman iş birliği içinde çalışmalar yürütebilmektedir. Kadına yönelik şiddetle mücadele etmede sivil toplum kuruluşları çok önemli işleve sahip olmakla birlikte, şiddetin önlenmesi ve mücadele konusu devletin önemli bir sorumluluğudur ve mevzuatların sıkı bir şekilde denetlenmesi gerekmektedir (Karıncı 2021, 53-61).

Araştırmanın Metodolojisi: Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Devlet ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Saha Çalışanlarının Deneyimleri

Ülkemizde şiddete maruz kalan kadınlar devlet kurumları ve bu alanda çalışan sivil toplum kuruluşlarına sığınmakta, koruma altına alınması yoluyla ve saha çalışanlarının desteği ile onlara yardım ve destek hizmetleri sunulmaktadır. Dolayısıyla kadınlara destek veren kurum ve kuruluş çalışanlarının şiddetle mücadele konusunda saha deneyimlerini ve süreç içerisinde edindikleri tecrübeleri anlamak önem taşımaktadır. Kadına şiddetle mücadelede saha çalışanları ve gönüllülerinin deneyimlerini anlamak üzere gerçekleştirilen bu çalışma nitel araştırma tasarımı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Niteliksel araştırma tekniği deneyimleri, duyguları, düşünceleri ve yaşanan olayları daha anlaşılabilir, detaylı ve derinlemesine ortaya koymayı amaçlayan; görüşme, mülakat ve gözlem gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı bir araştırma yöntemidir. Olayları ve olguları yaşanan çevre içerisinde algılamayı ve tüm şeffaflığıyla analiz etmeyi amaçlar (Kümbetoğlu 2019, 34; Yıldırım ve Şimşek 2018, 41). Bu bağlamda çalışmanın verilerini elde etmek için yarı yapılandırılmış ve ucu açık görüşme soruları kullanılmıştır. Şiddet mağduru kadınların sorunlarına farklı bir açıyla bakılmak istenmesi, kadınları sahada daha net gözlemleyebildikleri düşüncesiyle çalışmada sivil toplum gönüllüleri ve devlet kurumlarındaki saha çalışanları ile görüşülmesi tercih edilmiştir. Çalışmadaki katılımcılara kartopu örneklem yöntemiyle ulaşılmış ve çalışmaya katılan görüşmecilerin sorunları dile getirme noktasında oldukça istekli oldukları gözlemlenmiştir. Çalışmada derinlemesine mülakat tekniği kullanılmış, Konya ili ve ilçelerinde sahada aktif çalışan 15 saha çalışanı ve sivil toplum gönüllüsü ile görüşülmüştür. Görüşme yapılan katılımcılara toplamda 14 soru yöneltilmiştir. Mülakat formu soruları; katılımcıların demografik bilgileri, sahada yaşadıkları deneyimler, verdikleri hizmetler ve mesleki doyumlulukları üzerine sorulan dört ana bölümden oluşmuştur. Görüşmeler yaklaşık olarak 25-35 dk sürmüş ve katılımcıların cevaplarından çeşitli veriler elde edilmiştir. Ardından bu veriler tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Tablo 1. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler

Kod	Cinsiyet	Yaş	Medeni Hal	Eğitim	Çocuk Sayısı	Meslek	Çalışma Konumu
G1	Kadın	32	Evli	Lisans	-	Sosyolog	Sosyolog
G2	Kadın	27	Bekâr	Lisans	-	Psikolog	Psikolog
G3	Kadın	38	Evli	Yüksek Lisans	2	Sosyolog	Sosyolog
G4	Kadın	26	Bekâr	Lisans	-	Psikolog	Psikolog
G5	Kadın	31	Evli	Lisans	1	Sosyal Hizmet	Sosyal Hizmet

						Uzmanı	Uzmanı
G6	Kadın	25	Bekâr	Lisans	-	Psikolog	Psikolog
G7	Kadın	41	Evli	Lisans	2	Sosyolog	Sosyolog
G8	Kadın	26	Bekâr	Lisans	-	Sosyal Hizmet Uzmanı	Sosyal Hizmet Uzmanı
G9	Erkek	26	Evli	Lisans	1	Sosyal Hizmet Uzmanı	Sosyal Hizmet Uzmanı
G10	Kadın	29	Evli	Lisans	-	Psikolojik Danışman	Aile Sosyal Destek Uzmanı
G11	Kadın	26	Bekâr	Yüksek Lisans	-	Öğretmen	Gönüllü
G12	Kadın	58	Evli	Lisans	1	İş Kadını	Gönüllü
G13	Kadın	45	Evli	Lise	3	Ev Hanımı	Gönüllü
G14	Kadın	28	Bekâr	Lisans	-	Mühendis	Gönüllü
G15	Kadın	26	Bekâr	Lisans	-	Mühendis	Gönüllü

Görüşmeye katılan saha çalışanlarının demografik bilgilerini incelendiğinde (Tablo 1) katılımcıların sadece biri erkek diğerleri kadınlardan oluşan toplamda 15 saha çalışanı bulunmaktadır. Yaşları en yüksek 58 ve en düşük 25 olmak üzere ortalama 32 olan katılımcılar genelde genç kesimden oluşmaktadır. Aylık ortalama gelirleri 20 bin TL- 50 bin TL olarak ifade edilmiştir. Katılımcıların 7'si bekâr, 8'i evli olmak üzere 1 ve en çok 3 çocuğa sahip bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların 10'u devlet kurumu çalışanı, 5'i ise sivil toplum gönüllüsüdür. Devlet kurumlarındaki katılımcılar psikolog, sosyal hizmet uzmanı, aile sosyal destek uzmanı ve sosyologlardan; sivil toplum gönüllüsü katılımcılar ise mühendis, öğretmen, iş kadını ve ev hanımlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla şiddet mağduru kadınlara destek veren katılımcıların çoğunlukla kadın, eğitim düzeyi yüksek, belirli bir mesleğe ve gelire sahip bireylerden oluştuğunu söylemek mümkündür.

Bulgular: Saha Çalışanlarının Perspektifinden Kadına Şiddet Olgusu

Kadına şiddet olgusu, bu çalışmada mağdurlar destek veren saha çalışanları ve gönüllülerinin bakış açılarıyla anlaşılacak istenmiş ve bu doğrultuda öncelikle kadın alanında çalışmaya ilgileri, sahada karşılaştıkları şiddet olayları ve en çok etkilendikleri durumlar sorulmuştur. Verilen cevaplar; katılımcıların kadınlarla çalışmayı sevdiğini ancak bu alanda çalışmanın çok zor olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle aile içi şiddette son raddede kadınların şiddet failleri ile barışmayı tercih etmesi dolayısıyla kadınların şiddet döngüsünden kurtulamamaları saha çalışan ve gönüllülerini olumsuz yönde etkilerken yapılan çalışmalarının, verilen emeğin boşa olduğunu düşündükleri gözlemlenmiştir.

“Kadınlara çalışmak güzel fakat şöyle sonuç yine kendilerinin tercihi. Yani biz ancak bilgilendirme yaparız yönlendirme yaparız, sosyal hizmet modelleri sunarız ancak kadın istemezse hiçbir şey yapamayız o yüzden sevmiyorum. Yani bile bile gidenlere de hiçbir şey yapamıyorsunuz öyle diyeyim.” (G1, Kadın, 32, Sosyolog)

“Zorlayıcı yanları var öyle söyleyeyim. Ama tabii ki mağdurları bilgilendiriyor olmak güzel ama suistimal edilen konular olduğu için zorlayıcı yanları var. Mesela dosya bize geliyor biz kişiyle görüşmeye gidiyoruz ama kişi eşiyse tekrar barışmış gibi bir noktada bu da zorlayıcı olabiliyor. Ama yine de mağdurlara tabii ki destek oluyor olmak noktasında seviyorum.” (G2, Kadın, 27, Psikolog)

Katılımcılar arasında kadın alanında çalışmayı sevmediğini belirtenler de bulunmaktadır.

Katılımcılara göre; kadın ve şiddet alanında çalışmak, sürekli benzer olaylar döngüsü içerisinde bulunmak ve çalışılan vakalarda olumsuz sonuçlara ulaşmak bu süreci sıkıcı ve istenilmeyen bir hâle getirmektedir.

“Hayır sevmiyorum. Kadınlarla çalışmak sürekli bir kısır döngünün içerisindeymişim hissi veriyor bana. Sürekli çoğu kişilerin dönüp dönüp aynı şekilde sürekli dosyaları önümüze geliyor aslında hani geçmişinde de bir şiddet öyküsü var şu anda da bir şiddet öyküsü var ve bunun yanında eklenerek devam ediyor.” (G6, Kadın, 25, Psikolog)

En Çok Karşılaşılan Şiddet Türü

Kadına yönelik şiddet birçok farklı türde karşımıza çıkmakta ve kadınlar fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik, sözel şiddet türüne maruz kalmaktadır. Bu bağlamda katılımcılara sahada en çok karşılaştıkları şiddet türünün hangisi olduğu sorulduğunda; yöneltilen cevabın büyük bir çoğunluğunu fiziksel ve psikolojik şiddet oluşturmaktadır. Geçekte kadınların neredeyse tamamı psikolojik şiddete maruz kalmakta, ancak bunun kanıtlanabilirliğinin zorluğu nedeniyle mağdur kadınların bu şiddet ancak fiziksele dönüştüğünde destek almak için başvuruda bulduklarını belirtmişlerdir. Saha çalışanı katılımcılar durumu şu şekilde ifade etmiştir;

“Genelde fiziksel şiddet çok fazla. Psikolojik şiddet için bize gelen çok fazla yok. Hatta cinsel şiddetin şiddet olduğundan haberdar bile değil kadınların çoğu. Zaten kadınlar artık dayanılmayacak duruma geldiklerinde başvuruyorlar. İlk şiddette ‘ben kızdırdım, bir kere oldu, tamam geçende olmuştu ama sonra uzun bir süre şiddete uğramadım’ diye kendilerini geçitiriyorlar ama artık dayanılmayacak hâle geldiğinde bir çözüm üretmek için geliyorlar.” (G1, Kadın, 32, Sosyolog)

“Aslında en çok karşılaştığımız şiddet türü psikolojik şiddet. Bunun yanında psikolojik şiddet fiziksel şiddete de eşlik ediyor. Bunun yanında ekonomik şiddet de oluyor. Ama en yoğunu psikolojik ve fiziksel ikisi birlikte.” (G8, Kadın, 26, Sosyal Hizmet Uzmanı)

En Çok Etkileyen Şiddet Olayları

Kadına şiddet alanında çalışan uzman kişiler olan katılımcıların sahada karşılaştıkları en etkileyici vakayı kısaca anlatmaları istenmiştir. Bu sorular sonucunda; saha çalışanlarının sıklıkla karşılaştıkları olayların giderek rutinleştiği, bunların dışındaki daha derin krizleri barındıran acı ve karmaşık olaylardan etkilendikleri anlaşılmıştır. Şiddetin iyice marjinalleştiği durumlar, özellikle dezavantajlı bireylerin dahi kadınlara yönelik şiddet eğiliminde olmasının saha çalışanlarını oldukça etkilediği bulgulanmıştır. Diğer taraftan sadece en mağduriyet değil; mağdur kadınların göstermiş oldukları dik duruş, başarı öyküsü ve bu döngüden kurtulma mücadeleleri de oldukça katılımcılar için oldukça etkileyici bulunmaktadır. Bu bağlamda katılımcılar en çok etkilendikleri şiddet olaylarını şu şekilde aktarmışlardır;

“Kadının mücadelesi beni etkilediği için aklıma şu olay geldi. Yine bir eş fiziksel ve sözel şiddetten dolayı çok fazla şiddetine maruz kaldığı için kadın en son eşi işte fiziksel olarak bıçakla yaralayıcı şekilde müdahale ettiği noktada çocuğunu evden alarak kaçmış. Farklı bir ildeki sığınma evine gitmiş. Orada bir düzen kurmaya çalışmış eşinin onu bulduğu haberi gelince bulunduğu bizim bulunduğumuz ile geliyor ama 5. ya da 6. ili. Benim için oradan oraya aile bireylerinden de kopuk bir şekilde var olma çabasıydı.” (G2, Kadın, 27, Psikolog)

“Aslında en çok etkileyen mağdur fiziken çok yaralı darp edilmiş bir hâlde gördüklerimiz de ama en garipsediğim en etkilendiğim yaşlı bir çiftti. 70 yaşlarında bir adam, kadında

65 yaş üstü bir yaşlarda. Adamın engeli de var. Yaşlı ve yürüyemiyor, bedenini de fiziksel olarak kullanamıyor. Kadın gayet sağlıklı. Adam dövme için kadını yanına çağırıyor, kendinden daha güçlü konumda aslında fiziken ama kadın yine de bunu kullanmıyor zaten gücünün farkında da değil. Adamın yanına gidip şiddet görüp bildiriyordu.” (G4, Kadın, 26, Psikolog)

Kadına Şiddetle Mücadeleyi Yönetmek

Kadına yönelik şiddetle mücadeleyi yönetmek genelde devlet kurumları üzerinden gerçekleşmektedir. Sivil toplum gönüllüleri bu noktada şiddet mağduru kadınların öykülerini dinleyerek onlara yardımcı olmaya çalışmakta ve kadınları devlet kurumlarına yönlendirmektedir. Devlet kurumlarındaki saha çalışanları ise kadınları yönlendirmekte, onlara öncelikle “rehberlik ve danışmanlık” hizmeti, kanunlara uygun olarak; “elektronik kelepçe, uzaklaştırma kararı, kadın sığınma/konukevine yerleştirme, ekonomik ve hukuki destek” gibi hizmetler sunarak “izleme, takip, koordinasyon” çalışmaları yapmakta kadınların mücadele etmesini kolaylaştırmaktadırlar. Bu bağlamda şiddet mağduru bir kadına verilen en önemli hizmetlerden birisinin rehberlik ve danışmanlık hizmeti olduğunu söylemek mümkündür.

“Mevzuat ne derse onu yapıyoruz. Ama bazen ezber bozuyoruz vicdanımızın sesini dinleyerek kendi çapımızda inisiyatif alarak birçok şey yapıyoruz aslında bakacak olursak. Biz daha çok şiddet mağduru kadınlara şiddeti gördükten sonra bir şekilde başvurduktan sonra kadını güçlendirici yani ekonomik, sosyal, psikolojik destek hangisine ihtiyacı varsa biz sağlıyoruz ya da gerekli yönlendirmelerde bulunuyoruz...” (G7, Kadın, 41, Sosyolog)

“6284 Sayılı Kanun kapsamında verilen koruma kararlarının hepsiyle ilgili çalışıyoruz. Öncelikle bir mağdura ulaştığımızda kanun kapsamındaki haklarından, koruma kararlarından bilgi verip bunlarla ilgili rehberlik sunuyoruz. Daha sonra bunlarla ilgili talep ettiği ihtiyaç duyduğu koruma kararını hangisi uygunsu vaka için onu uyguluyoruz. Bazen mağdur bunu talep etmiyor olabilir ama ciddi bir can güvenliği riski olduğunda biz onun adına işlemlerde yapabiliyoruz.” (G4, Kadın, 26, Psikolog)

Kadına Şiddetle Mücadelede Kurumların Yeterliliği

Saha çalışanları “koruyucu hizmetlerin” yeterli olduğunu ancak “önleyici hizmetlerin” yeterli olmadığını düşünmektedir. Kadınlar şiddete uğradıktan sonra kurumlar tarafından bir takım destekler sunularak koruma altına alınmakta, ancak bu bağlamda sorun oluşturan ihtiyaçlar konusu görece çözüme kavuşturulmuş görünse de kadınların şiddete uğramalarını tamamen engelleme noktasında çalışmaların yetersiz kalabildiği gözlenmektedir. Bunun yanında ekonomik yetersizlikler ve ekonomik bağımsızlıklarının olmaması gibi sebepler neticesinde kadınların şiddet uygulayıcılarına geri döndükleri, kurtulma cesareti gösteremedikleri görüşmelerden anlaşılmaktadır. Genel olarak saha çalışanları; kurumların şiddet mağduru kadınları koruma anlamında gerekli olan çalışmalar yürüttüğü ancak şiddeti önleyici çalışmaların artırılması ve aynı zamanda kadınların ekonomik anlamda desteklenmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Kadınların şiddete uğradıkları alandan uzaklaşabilecek cesareti gösterebilecek konuma ulaşmaları için maddi kazançların sürekli hale gelmesi katılımcıların anlatılarında öne çıkan gerekliliklerdir. İfadelerden bazıları şu şekildedir;

“Şiddet gören bir kadın bir şekilde bize geldiyse çaresiz olmadığını ve devletin bir şekilde sahip çıkacağını biliyor. Hani gizlilik kararından tutun da her anlamda can riskini ortadan kaldıracak tekrar şiddet görmesini engelleyecek her türlü önlemi alıyoruz. Tek kısır kaldığımız nokta şiddet uygulayana yönelik çalışmamız yok. Sadece eğitim veriyoruz

bu da uyguladıktan sonra. Yani adam bir kere şiddet uygulamış koruma kanunu almış haydi ona eğitim verelim. Yani biraz iş işten geçtikten sonra şiddet uygulayana yönelik çalışmalarımız maalesef yapılıyor.” (G3, Kadın, 38, Sosyolog)

“...biraz maddi olarak eksik kalıyoruz açıkçası. Benim gözlemim şu; şiddet gören kadınlar biraz daha evcimen biraz daha çalışma hayatında hiç olmayan kadınlar. Ve bu kadınlar aslında çalışabileceklerini düşünmedikleri için korkuyorlar. O yüzden eşlerinin şiddetine boyun büküyorlar biraz da” (G1, Kadın, 32, Sosyolog)

Şiddetle Mücadelenin Sınırları: Bireysel, Kurumsal ya da Toplumsal?

Saha çalışanlarının uygulamada karşılaştıkları sınırlar merak edilmiş, bu doğrultuda katılımcılara sahada sınırlı kaldıkları noktaların ne olduğu, özellikle de bu sorunların kaynağı olarak bireysel, toplumsal ya da kurumsal yönleri anlatmaları istenmiştir. Bu bağlamda katılımcılar çoğunlukla bireysel, kurumsal ya da toplumsal sınırlar olarak hepsinin bir arada olduğu, her anlamda sınırlılıklarla karşılaşabildiklerini söylemişlerdir. Bireysel toplumsal ya da kurumsal sınırlılıklardan sadece herhangi biri ile karşılaştıklarını ifade eden katılımcılarda bulunmaktadır. Ancak verilen cevaplar değerlendirildiğinde; saha çalışanlarının en çok kadınların bir biçimde şiddet döngüsüne geri dönmeye razı oldukları durumlarla karşılaştıklarında sınırlı kaldıklarını hissettikleri ortaya çıkmaktadır. “Erkektir yapar” ve “kadın dediğin evini bırakmaz” şeklinde erkeği koruyan toplumsal kabuller, önyargılar ve kadına bakış açısı kadınlara destek konusunun işlevsizleşmesinde önemli bir etken olarak ifade bulmuştur. Bunun yanında kurumlar şiddet mağdurlarına yeterli hizmetleri verse de şiddeti önlemede caydırıcılığın olmaması ve örneğin şiddetten koruyan kalıcı bir yaşam planı gibi noktalarda kanunların yetmemesi gibi nedenlerle bir takım kurumsal sınırlılıkların bulunduğu ifade edilmiştir.

“Hem bireyle hem toplumla hem kurumla alakalı. Çünkü bireyin farkındalığını arttıramıyoruz biz. O noktada eksikiz. İlk şiddeti önleyemiyoruz. Bu üçünü de kapsıyor. Eğitimler ve bilinçlendirme noktasında kurumsal eksikliklerimiz var, bireysel olarak da kadınlar kocasıyla barıştığı zaman bir şey yapamıyoruz. Devlet olarak da bir hayat planı çizemiyoruz, bireysel ortam sağlayamıyoruz.” (G5, Kadın, 31, Sosyal Hizmet Uzmanı)

“Ben toplumsal olduğunu düşünüyorum. Çünkü toplumda kadın susması gereken, evinde oturması gereken biri olarak görülüyor. Ama bu böyle değil. Kadın diye şiddet görmek zorunda değil ya da buna susmak zorunda değil. Kesinlikle bu önyargı ve kalıplar yıkılmalı. Kadınlar el alem ne diyecek diye susuyor, tepki vermiyor. Ailesinin evine geri dönemeyeceği için ayıplanacağı için şiddete göz yumuyor. Gerçekten çok üzülüyorum bu duruma...” (G11, Kadın, 26, Gönüllü)

“Bireysel diyebilirim yani kadından kaynaklı. Çünkü eğer kadın kararlıysa her türlü ihtiyacını karşılamaya yönelik işlem yapıyoruz aslında. Ama kadınlar kararlı olduğu takdirde bu gerçekleşebiliyor. Bugün gelip ben tamam vazgeçtim eşimle barışacağım dediği noktada hiç bir şey yapamıyoruz.” (G1, Kadın, 32, Sosyolog)

“Kurumsal olduğunu düşünüyorum daha çok. Çünkü bir caydırıcılığı olduğunu pek düşünmüyorum. Mesela adamın bir sürü sabıka kaydı var kadına yönelik şiddete var ama içeriye giriyor iki gün sonra çıkıyor veya biz bunu polise bildirdiğimizde, mahkeme kararını bildirdiğimizde hapis cezası var ama bunun uygulanabilirliği noktasında eksiklikler olduğunu düşünüyorum.” (G6, Kadın, 25, Psikolog)

En Etkili Yöntem: Elektronik Kelepçe ve Kadın Konukevi

Şiddet mağduru kadınlara sunulan hizmetler kadınların uğramış olduğu şiddetin boyutuna, taleplerine ve risk derecesine göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda kadınlara destek veren saha çalışanlarına kadınların şiddetten korunmasını sağlayan, uygulamada en etkili yöntemin ne olduğu sorulduğunda neredeyse katılımcıların tamamı elektronik kelepçe yöntemi olduğunu söylemiştir. Elektronik kelepçe yöntemi, uzaklaştırma kararının ihlal edildiği durumlarda şiddet uygulayanın ayak bileğine takılmakta ve aynı zamanda mağdura da bir buton verilmektedir. Bu iki cihaz sayesinde izleme merkezi ve emniyet ekipleri bu iki kişinin arasındaki mesafeyi sürekli olarak görebilmekte ve şahıslar 7/24 izlenebilmektedir. Saha çalışanları bu yöntemi maliyetinin fazla olması ve bazı durumlarda suistimal edilmesi nedeniyle her vakada kullanmadıklarını ancak çok memnun olduklarını ve çözücü bir yöntem olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun yanında kullanılan etkin yöntemlerden bir diğerinin de kadın konukevlerinin olduğu görülmüştür. Eğer şiddet mağduru kadın, şiddete maruz kaldığı alandan tamamen uzaklaşmak istiyorsa uygulanabilecek en iyi hizmetin kadın konukevine yerleştirmek olduğunu söylemek mümkündür. Anlatılardan bazıları şöyledir;

“Bence en işe yarayanı elektronik kelepçe ama onu da herkese veremeyiz çünkü Türkiye’de az elektronik kelepçe var çok pahalı bir alet. Eğer yerinde kullanırsa en etkili o. Çünkü can güvenliği anlamında emniyet güçlerine sinyal gidiyor ve emniyet güçleri en hızlı şekilde oraya intikal etmek zorunda.” (G9, Erkek, 26, Sosyal Hizmet Uzmanı)

“Çok fazla şey sayabilirim. Risk durumuna bağlı. Çok ağır bir vakaysa kadın konukevi en önemlisi yani kadını evden uzaklaştırmak çok önemli.” (G3, Kadın, 38, Sosyolog)

Sahada Karşılaşılan Sorunlar

Kadına şiddet alanında çalışmak birçok anlamda risk ve zorluk barındırmaktadır. Bu bağlamda şiddet mağduru kadınlara destek veren kurumlardaki saha çalışanlarının ve gönüllülerinin sahada karşılaştıkları problemlerin neler olduğu anlaşılacak istenmiştir. Verilen cevaplar doğrultusunda kadınların destek alma ve şiddetle baş etme noktasındaki kararsızlıkları, sahadaki riskler, bazı kurumsal sorunlar ve taşra ilçelerinde merkez ilçelerin aksine diğer kurumlarla entegre bir şekilde çalışamama durumlarının ön plana çıktığı görülmüştür.

“Kadınların Kararsızlığı”

Saha çalışanlarının şiddet mağduru kadınlar ile çalışırken zorlandıkları en önemli konu vaka sonucunda kararı yine kadının kendisinin veriyor olması ile ilişkilendirilmektedir. Daha önce de ifade edildiği gibi, şiddete maruz kalan kadınlar belirli dinamikler sebebiyle buldukları döngü içerisinde kurtulmayı tercih etmediklerinde, destek sağlayan mekanizmalar olarak kurum çalışanları ya da gönüllüler herhangi bir müdahalede bulunmamaktadır. Katılımcıların bazıları bu durumun en büyük sorun olduğunu ve gösterdikleri çabanın boşa olduğunu belirtmişlerdir.

“Kadınların mücadele etmemesi. Yani mesela biz uğraşyoruz, rehberlik hizmeti veriyoruz yapması gerekenleri anlatıyoruz destek olmak istiyoruz ama kadın burada mücadele etmiyor. Belki de öldürülme korkusu olduğu için ama sonuçta kabulleniyorlar şiddeti...” (G2, Kadın, 27, Psikolog)

“Kadın başvuru yapıyor başvuru yaptıktan kısa bir süre sonra vermiş olduğu tedbir kararının iptalini istiyor. Aslında vermiş olduğu kararın arkasında duramıyor. Çünkü onu güçlü kılacak güçlendirecek kaynaklarının olmaması ya da o kaynakları harekete geçirememesi. Bu benim yaşadığım bir sıkıntı açıkçası...” (G8, Kadın, 26, Sosyal Hizmet Uzmanı)

“Kurumsal Problemler”

Katılımcıların anlatıları doğrultusunda şiddetle mücadelede bazı kurumsal problemler yaşandığı anlaşılmaktadır. Sahadaki çalışanların ve gönüllülerin sayısının az olması ve şiddet vakalarının giderek artması ile şiddet mağduru kadınlara destek sağlama noktasında yetersiz kalındığı görülmüştür. Katılımcılar anlatılarında özellikle kadınlara destek verdikten sonra geri kalan yaşamlarını nasıl geçirdiklerini takip etmenin önemli olduğu ve bu noktada saha elemanı yetersizliğinin bulunduğu gibi başlıklar ve konularda eksiklikler yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında merkez ilçedeki sivil toplum gönüllüleri ve saha çalışanları diğer kurumlarla entegre bir çalışma yürüttüklerini belirtirken taşra ilçelerinde diğer kurumlarla entegre çalışmakta bazı zorluklar yaşandığı görülmüştür.

“En büyük problem şu an bizim için iletişimsizlik. Mesela kadınları evde bulamadığımızda sürekli emniyet ve jandarmayla iş birliği içerisinde çalışmamız gerekiyor. Kadın konusu da çok özel, aynı kuruluşa bağlıyız ama biz kadın konukevinden kadına ulaşamıyoruz. Bunu sorduğumuzda bize bilgi veremiyorlar. Bu çatışmalar bizi yoruyor.” (G6, Kadın, 25, Psikolog)

“Yoğunluk diyebilirim. Yani mesela bana bir vaka geldiği zaman gözlemleyip süreç içerisinde arayıp görüşmem lazım süreç içerisinde takip etmem lazım ama biz yoğunluktan bunu yapamıyoruz. Bir ihtiyacın olursa ara diyoruz ama benim onun talebine kalmadan onu aramam lazım.” (G5, Kadın, 31, Sosyal Hizmet Uzmanı)

“Risk Altında Çalışmak”

Çalışma kapsamında görüşülen saha çalışanları şiddet olgusu üzerine çalışmanın esasında risk barındırdığını ve korunabilecekleri bir şekilde çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Saha çalışanlarının şiddet mağdurunu yakından incelemek amacıyla, vaka sonucunda şiddetin gerçekleştiği alanlara gitmeleri gerekmekte ve bazı durumlarda şiddet uygulamış olan bireylerle de karşılaşmak zorunda kalılabilmektedir. Bu bağlamda katılımcılar risk altında çalıştıklarını ve korunaklı olmadıklarını, kendilerine herhangi bir zarar gelmesinden korktuklarını ifade etmişlerdir.

“Sahada yaşanan sıkıntı biraz da kendi güvenliğimizi ekleyebiliriz. Yani sahaya çıktığımızda bizim herhangi bir silahımız yok kolluk kuvveti değiliz, iğnemiz sakinleştiricimiz yok doktor değiliz. O yüzden sahaya çıktığımızda kendi adımıza da ciddi can güvenliği riski altında çalışıyoruz. Bunu dile getirebiliriz.” (G3, Kadın, 38, Sosyolog)

“Risk altındayız. Sonuçta şiddet gören kadınlarla görüşüyoruz. Şiddet ortamı olduğu için eve gittiğimizde görüşmelerde tedirgin oluyorum.” (G7, Kadın, 41, Sosyolog)

Mesleki Doyum

Şiddet konusunda saha çalışanlarının, sahada vermiş oldukları hizmetle ilgili mesleki doyum yaşamalarının yine sahada verimlilikleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda saha çalışanlarının ve gönüllülerin çalışmakta oldukları kadına şiddet alanında kadınlara verilen hizmetlerden mesleki doyum sağlayıp sağlamadıkları öğrenilmek istenmiş, çoğu katılımcı ifadelerinde kadınların şiddet döngüsünden kurtulma cesaretini gösterememe meselesini tekrar ettikleri gözlenmiştir. Katılımcılar bu durumun mesleki doyumlarını olumsuz etkilediğini açıkça ifade etmişlerdir.

“Çok doyum sağladığımı düşünmüyorum. Çünkü ben sadece yönlendirme yetkisine sahibim herhangi bir zorunluluk belirleyemiyorum karşı tarafa. O yüzden kendisi neyse onu yaptığı için sadece bilgilendiriyormuş hissiyatı alıyorum. Benim kanaatimin hiçbir

sözü yok orada o yüzden mesleki doyum noktasında çok verimli olduğunu söyleyemeyeceğim.” (G1, Kadın, 32, Sosyolog)

Bunun yanında; katılımcılar arasında, şiddet mağduru kadınların belirli açılardan kararsızlığı olsa bile onların hayatlarına dokunabiliyor olmanın vermiş olduğu mutluluğun mesleki doyuma ulaşmalarında yeterli olduğunu belirten bir kesim de bulunduğu gözlenmiştir.

“Kesinlikle doyum aldığımı düşünüyorum. Bir yandan çok yıpratıcı ve zor ama etki ettiğimiz birkaç hayatı bile görünce... Şiddet küresel bir problem ve bu küresel probleme bulunduğumuz kentte ufacık da olsa bir katkı olursa benim için doyum sağlayıcı oluyor.” (G4, Kadın, 26, Psikolog)

Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetinin Önemi

Şiddet olgusu, şiddete maruz kalan bireyde başta fiziksel ve psikolojik olmak üzere birçok etki bırakmaktadır. Bu bağlamda saha çalışanları, şiddet mağduru kadınlara rehberlik ve danışmanlık hizmetinin verilmesinin oldukça önemli olduğunu, kadınların karşılaştıkları durumlar karşısında nasıl bir yol izleyeceklerini ve hangi haklara sahip olduklarını bilmediklerini bu nedenle kadınların birtakım yönlendirmelere ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda şiddetin travmatik sonuçlarının olması da beraberinde psikolojik destek ihtiyacı doğurmaktadır. Saha çalışanları kadınların şiddetle baş edebilme noktasında psikolojik destek alması gerektiği ifade etmişlerdir. Bu durumun kadının normalleşebilmesi ve güçlenmesi için önemi görüşmelerde sıklıkla ifade bulmuştur.

“Önce kadını güçlendirmeli. Kadına hakları öğretilmeli. Kanun, sağlık, eğitim ve sosyal hizmet her alanda kadının bilinçlendirilmesi ve farkındalığını oluşturmak gerekli. Kadını bilinçlendirirsek farkındalık düzeyini arttırsak gerekli danışmanlığı, rehberlik hizmetini sağlarsak bu kâfi diye düşünüyorum açıkçası.” (G3, Kadın, 38, Sosyolog)

“İlk olarak kesinlikle faydalanabileceği kanunlar ve yasalar hakkında bilgi sahibi olması. Bu noktada kesinlikle iyi bir yönlendirme ve rehberliğe ihtiyacı var. Hangi yöntemi kullanacak, nasıl bunlarla baş edecek bunu öğrenmeli. Sonrasında yaşadığı şey tabii ki travmatik bir şey ve buna yönelik psikolojik destek sağlanmalı. Hukuki bilgilendirme ile birlikte psikolojik yönlendirme olmalı.” (G4, Kadın, 26, Psikolog)

Kadına Şiddetle Mücadelede Kurumların Rolü: Köprü Görevi

Bu çalışmada elde edilen bilgiler doğrultusunda; şiddet mağduru kadınlara destek veren kurumların başında “Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezi’nin” yer aldığı ve diğer kurumlar arasında “köprü görevi” gördüğü anlaşılmıştır. Katılımcılar, kadınların bu tarz kurumlar sayesinde şiddetle baş edebilmeyi öğrendiğini, şiddeti dile getirmede cesaretlendiklerini söylemişlerdir. Kadınlar şiddete maruz kaldıktan sonra destek alabilecekleri bir yerlerin olduğunu ve bu durumdan kurtulmada yardım alabileceklerini bildiklerinde, en azından psikolojik süreç daha iyi baş edilebilir hâle gelebilmektedir. Bu durumda güvenlik açısından emniyet ve kolluk kuvvetleri; rehberlik, danışmanlık, yönlendirme ve psikolojik desteklerde de ŞÖNİM, kadın konukevleri ve sivil toplum kuruluşları kadınların yanında yer almaktadır.

“Bence çok artışı olan bir kurum. Şiddetin güvenlik kısmını emniyet hallediyor ama psikososyal kısmında eksik kalıyor. Ama biz görüştüğümüzde yönlendirmeler yapıyoruz ve daha detaya inebiliyoruz. Hem entegre bir şekilde çalışıyoruz adliyeyle, emniyetle o anlamda da çok güzel çalışmalar oluyor. ŞÖNİM bu noktada ortada olan bir kuruluş gözüyle bakılıyor.” (G5, Kadın, 31, Sosyal Hizmet Uzmanı)

“Şöyle ki mağdura psikolojik olarak en büyük desteği şiddeti önleme merkezlerinin

sağladığını düşünüyorum. Çünkü diğer bütün verilebilecek hizmetlerle mağdur arasında bir köprü görevi görüyoruz. Onlara kısa bir görüşmede olsa yalnız hissetmemeleri gerektiğini devletin birçok kanalının onların yanında olduğunu hissettiriyoruz.” (G10, Kadın, 29, Aile Sosyal Destek Uzmanı)

Sonuç

Kadına yönelik şiddet olgusu günümüzde daha farklı ve görünür yönleri ile tartışmasız en önemli toplumsal sorunlardan birisidir. Şiddeti önleme ve destekleyici hizmetler sunma konusunda yetkili kurumlar ve gönüllü sivil toplum kuruluşları, bahsedilen çerçevede bir bakıma şiddeti engelleme ve sonuçlarını iyileştirmede belirli önemli işlevlere sahip olsalar da sınırlı kalınan noktaların var olduğunu ifade etmek mümkündür. Kadınlara yönelik devlet ve sivil toplum desteklerinin artışı ve yetki alanlarının genişlemesi, şiddet mağdurları için görece çıkış yolu olarak dayanak sağlayabilmekte, şiddeti gizleme eğiliminin çoğunlukla yaygın olduğu geçmişin aksine günümüzde artan imkânlarla birlikte şiddetin engellenmesi için daha kısa sürelerde harekete geçilebilmektedir. Bu durum şiddetin yaygınlaşmasını beraberinde getiren diğer tüm sebeplerle birlikte, kadına yönelik şiddete dönük eylemlerin eskisinden daha fazla görünür olmasını açıklayan sebeplerden birisidir. Kadına şiddet ve şiddetle mücadeleyi, şiddet mağduru kadınlara destek veren kurum ve kuruluşlardaki saha çalışanlarının deneyimleri üzerinden anlamaya yönelik gerçekleştirilen bu çalışmada ise literatürde nitel araştırma bulgularını destekleyen sonuçlarla birlikte, şiddetle mücadelenin niteliği konusunda bazı bilgilere ulaşılmıştır. Bu noktada ilk tespit olarak saha çalışanlarının ve gönüllülerinin birçoğunun eğitim düzeyi yüksek, genç kadınlardan oluşması, kadınlara daha rahat ulaşılabilmesi ve çalışmaların daha kolay ilerleyebilmesi açısından işlevsel görünmektedir. Araştırma sivil toplum gönüllüleri ve devlet kurumunda çalışan saha çalışanlarından alınan verilerden oluşsa da, temel veriler; çoğunluk olarak resmi kurumlara bağlı saha çalışanlarının vermiş olduğu cevaplardan elde edilmiştir. Devlet kurumunda görev yapan saha çalışanlarının; yetki alanları, mücadele ağları vakalarla bire bir ilgilenme ve çözüme kavuşturma gibi nedenlerle kadına yönelik şiddet meselesine daha hâkim ve bu konuda daha deneyimli oldukları görülmüştür. Bu bağlamda sivil toplum çalışanı olarak saha gönüllüleri de daha etkili çözümlere ulaşabilme noktasında işlevsel ağlardan biri olarak kendilerine ulaşan kadınları devlet kurumlarına yönlendirmekte, bu noktada köprü görevi görmektedir.

Ulaşılan veriler sonucunda şiddet mağduru kadınlara destek veren saha çalışanlarının birçoğunun kadınlarla çalışmayı sevdiği ancak gün sonunda, mağdurun şiddet uygulayıcısına geri dönmesiyle şiddet döngüsüne tekrar girmesinin çalışmaları zorlaştırdığı, tekrar aynı vaka için bir kaç kez sahaya çıkıldığı, dolayısıyla bu durumun çalışma verimliliğini düşürdüğü bulgulanmıştır. Katılımcıların saha deneyimlerine dayanarak, en çok karşılaşılan şiddet türünün ise psikolojik ve fiziksel şiddet türü olduğunu söylemek mümkündür. Kadınlar belki de somut bir şiddet türü olması bakımından daha önemli gördükleri için, fiziksel şiddetle karşılaşmadıkları sürece şikâyetçi olmamakta, şiddet ancak boyut aştığı ve risk barındırdığı zaman destek almak istemektedirler. Ancak son zamanlarda kadınların daha bilinçli olduğu, psikolojik şiddete (hakaret, tehdit vs.) maruz kaldıkları süreçlerde de haklarını savunmaya başladığı ve formel destek mekanizmalarına yöneldikleri görülmüştür. Bu durum kadınların farkındalıklarının arttığı ve giderek bilinçlendiklerini gösterse de istenilen düzeye henüz ulaşamadığı söylenebilir. Verilen cevaplar, bunun nedenlerinden biri olarak yeterli düzeyde önleyici hizmetin olmayışını düşündürmektedir. Mağdurdan ziyade şiddet uygulayan kesimin bilinçlendirilmesi, onlara yönelik eğitimler verilmesi ve toplumsal bazı kalıpların değişmesi, bu bağlamda çalışmaların artırılması gerekmektedir. Diğer taraftan kadınların sosyoekonomik düzeylerinin şiddetle başa

çıkma stratejisi geliştirme becerilerini desteklediği bilgisine ulaşılmıştır. Saha projeksiyonundan, eğitilmiş ve ekonomik özgürlüğe sahip olan kadınların şiddet ile daha kolay baş edebildiği, en azından şiddet döngüsüne geri dönmediği; ancak ekonomik özgürlüğe sahip olmayan kadınların sonuçta bir şekilde şiddet alanlarına geri döndüğü, bunun nedenleri olarak da çocuklarının sorumlulukları ve tek başlarına bir yaşam sürdürmekten korktukları ve cesaret edemedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda şiddet mağduru kadınlara verilen hizmetler çerçevesinde kadınlar için ekonomik düzeylerinin iyileştirilmesine yönelik sürekliliğin sağlanabileceği sürdürülebilir istihdam çalışmalarının yapılması önem kazanmaktadır. Diğer taraftan katılımcıların anlatılarında; şiddetle mücadelede saha çalışanlarının ve gönüllülerin bireysel, toplumsal ve kurumsal olarak sınırlı kaldıkları düzeylerin var olduğu göze çarpmaktadır. Çalışanların yoğun koşulları içerisinde olması, meslek elemanı yetersizliği; kadınların takip edilmesi ve daha çok mağdur kadına ulaşması hususunda sınırlayıcıdır. Aynı zamanda saha çalışanlarının şiddet mağduru kadınlara ev ziyaretleri esnasında bazı risklerle karşı karşıya kaldıkları ve korunaklı çalışmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede şiddetle mücadelede saha çalışanlarının can güvenliklerinin sağlanması ve daha korunaklı bir ortamda çalışmalarını için bazı düzenlemelerin yapılması gerektiği söylenebilir. Şiddet mağduru kadınlara ulaşabilmek, onları bu döngüden kurtarmak için verilen en önemli hizmetlerin ise rehberlik ve danışmanlık hizmeti olduğu tüm katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu hizmetlerde kadınlara şiddet ile nasıl başa çıkabilecekleri, ne gibi haklara sahip oldukları ve nasıl bir yol izleyecekleri anlatılmakta ve kadınların bilinçlenmesi sağlanmaktadır. Buradaki en önemli görevi ŞÖNİM ve kadın konukları üstlendiği görülmektedir. Çalışmada elde edilen anlatılara dayanarak şiddet mağduru kadınlara birçok kurum ve kuruluş tarafından destek verildiği ve hizmet sağlandığı aşikar olsa da şiddetin önlenmesi ve engellenebilmesi için önleyici hizmetlere yönelmenin ve kadınları korumada çok daha etkili olan tekniklerin yaygınlaştırılması gerektiği açıkça önem kazanmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA

- Açıkgöz H. O. 2015, "Zonguldak İl Merkezinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı, Şiddet Türleri, Şiddet Algısı Ve Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Aksan G. 2013, "Evlilik ve Ayrılma: Ailenin Kurulması ve Sona Ermesi". Ed. Aydın M. Sistemik Aile Sosyolojisi, 145-166.
- Aktaş A. M. 2006, Aile içi Şiddet, Ankara.
- Aktaş G. 2013, "Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak". Edebiyat Fakültesi Dergisi, 30(1), 53-72.
- Akyılmaz Ö. 2015, Türkiye'deki Bloglarda İslami-Feminist Yaklaşımla Yeni Bir Kadın Kimliğinin İnşası. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi.
- Akyürek, F. 1998, Aile Sağlığı. Eskişehir.
- Altınay A., & Arat, Y. 2008, Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul.
- Altıparmak, B. İ. 2015, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadelede Şönim'lerin Rolü: Ankara Örneği". The Journal of Academic Social Science Studies, 36(1), 449-464.
- Altunsu Sönmez, Ö. 2019, "Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet ve Kadınlara Düşündürdükleri" Ed. Aksan G. & Altunsu Sönmez Ö. Aile Kurumuna Farklı Bakışlar, 129-168
- Atman Ü. 2003, "Kadına Yönelik Şiddet; Cinsel Taciz / Irza Geçme". Sürekli Tıp Eğitim Dergisi, 12(9), 333.
- Başar D. 2019, "Stalking as a New Form of Violence: its Relationship with Ambivalent Sexism, Honor Endorsement and Gender-Based Violence Attitudes". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi.
- Ceylan H. 2024, "Partnere Karşı Şiddet Suçundan Hükümlü Erkeklerde Çocukluk Çağı Travmaları, Şiddet Sorumluluğu ve Utanç-Suçluluk Duyguları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- Collins R. 1974, Three faces of cruelty: Towards a comparative sociology of violence. Theory and Society, 1, 415-440.
- Dalkılıç R. A. 2021, "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: Kamu Politikası Süreç Analizi". Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 61-82.
- Dolu O. 2010, Suç Teorileri: Teori, Araştırma Ve Uygulamada Kriminoloji. Ankara.
- Dökmen Z. Y. 2009, Toplumsal Cinsiyet -Sosyal Psikolojik Açıklamalar. İstanbul.
- Erçetin Y., & Elaltunhan, U. 2020, Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Kadına Yönelik şiddet Olgusuna İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma; Gümüşhane Üniversitesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Gümüşhane Üniversitesi.
- Erdem M. 2007, "Aile İçi Şiddet ve 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun". Türkiye Barolar Birliği Dergisi 73, 56.
- Fromm E. 2011, İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri, Çev. Ş. Alpagut, İstanbul.
- Gökkaya, B. V., Ayan, S. 2013, "Sosyal Öğrenme Kuramı ve Aile İçi Şiddet". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 391-392.
- Hartmann E. 2017, Violence: Constructing an emerging field of sociology. International Journal of Conflict and Violence (IJCV), 11, a623-a623.
- İ., & Uyanık, Z. 2016, "Kadına Yönelik Şiddet". Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi 6 (1), 39-40.
- İlkkaracan P., Gülçür L., & Arın C. 1996, Sıcak Yuva Masalı: Aile İçi Şiddet ve Cinsel Taciz. İstanbul.
- KADEM. 2014, Kadın ve Hukuk El Rehberi. İstanbul.
- Kadın Çalışmaları Dergisi 2007, Dünya'da Kadına Yönelik Şiddet, 35.
- Kamer, 2015, Kadın Hakları İnsan Haklarıdır Projesi. Proje Final Raporu.
- Kandemir S. 2020, Aile İçi Şiddet ve Kişiyi Aile İçi Şiddetten Koruyan Hukuki İmkânlar- İstanbul Sözleşmesi. Ankara.
- Karaman, N., & Doğan, K. 2023, "Şiddeti Adlandırma Ve Anlama: Türkiye'de Şiddete Maruz Kalan Kadınların Deneyimleri ve Baş Etme Stratejileri". Sosyal Bilimler Dergisi, 75, 71-86.
- Karataş S., Şener, Ü., & Otaran, N. 2008, Kadın Sığınma Evleri Kılavuzu. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi. Ankara.

- Kardam F., & Yüksel, İ. 2010, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Algısı: Niteliksel Araştırma Sonuçları". Ed. S. Üner & F. Kardam. Türkiye'de Kadın Yönelik Aile İçi Şiddet, 103-165.
- Karınca E. 2021, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Ankara.
- Kendirli A. 2023, Kadın Konukevleri: Kadına Şiddet ve Maneviyat Algısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi.
- Kılıç M. N. 2009, Kadına Yönelik Şiddet: Sosyo Psikolojik Arka Plan, Manevi Boyut, Hukuki Yaptırımlar. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Kocacık F. 2001, "Şiddet Olgusu". C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2(1), 1-7.
- Köse A., & Beşer, A. 2007, "Kadının Değiştirilebilir Yazgısı: Şiddet". Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 10(4), 114.
- KSGM. 2015, Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu, (ISBN: 978-605-4628-75-9) http://www.ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/564_1.pdf.
- KSGM. 2016, Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, Ankara.
- Molina T. E. 2020, "The Relationship Between Childhood Psychological Violence in the Family of Origin and Spousal Psychological Violence Victimization of Women Mediated by the Attitude Toward Psychological Violence". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi.
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı, 2013, Öykümüz, İstanbul.
- Nancy L. 2014, Murdock; Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Kuramları, Çev. F. Akkoyun, İstanbul.
- Nye R. D. 1998, Three psychologies. Perspectives from Freud, Skinner and Rogers. Belmont: Wadsworth/Thomson.
- Okutan N. 2007, "Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet: Van'da, Kadınların Şiddet Deneyimleri, Şiddeti Doğuran Koşullar Ve Baş etme Biçimleri, Şiddetin Kadın Sağlığına Etkileri". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Polat O. 2001, Çocuk ve Şiddet, İstanbul.
- Polis Akademisi Başkanlığı 2018, Aile İçi ve Kadına Şiddetle Mücadele. Polis Akademisi Yayınları.
- Saatçi E. 2002, Aile İçi Şiddet, Ulusal Aile Hekimliği Kongresi, Kongre Programı ve Kitabı, Adana.
- Sabit S. 2019, "Partneri Tarafından Şiddet Görmüş Kadınların, Şiddet Algısı, Şiddete İlişkin Tutumları ve Kullandıkları Baş Etme Yöntemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Subaşı N., & Akın, A. 2001, Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları. Ankara.
- Sunguray S.,S. 2018, Kadına Yönelik Şiddet Haberlerinin Söylem Analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi.
- Tekdere M., & Polat, T, 2022, Kadına Şiddetle Mücadelede Kadın Konukevi Hizmeti ve Belediyeler, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(2), 5-15.
- Temiz M. 2008, Yataklı Psikiyatri Servisinde Tedavi Görmekte Olan Kadın Hastalarda Aile İçi Şiddete Maruz Kalmanın Hastalık Tanıları ve Hastalık Süreciyle İlişkisinin İncelenmesi. Tıpta Uzmanlık Tezi. İstanbul.
- Vahip I., & Doğanavşargil, Ö. 2006, "Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Kadın Hastalarımız". Türk Psikiyatri Dergisi, 17, 107-114.
- Vatandaş, C. 2003, Aile ve Şiddet, Afyon.
- WHO. 2002, World Report on Violence and Health, Geneva.
- Yetim D., & Şahin, E. M. 2008, "Aile Hekimliğinde Kadına Yönelik Şiddete Yaklaşım" Aile Hekimliği Dergisi, 2(2), 48-53.